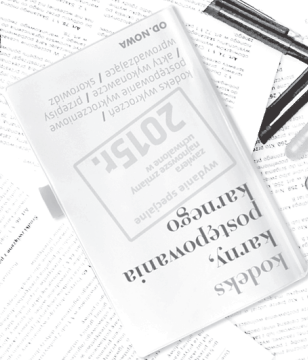

STAN PRAWNY
LUTY 2022 R.

Prawo karne

LAST MINUTE

OD.NOWA®

AUTORKA:

Anna Talaga

AKTUALIZACJA:

Bogusław Gąszcz

OPRACOWANIE REDAKCYJNE I KOREKTA:

Agnieszka Kaszok

PROJEKT OKŁADKI I UKŁADU TYPOGRAFICZNEGO:

Martyna Bargiel | martynabargiel@gmail.com

AUTOR ZDJĘCIA NA OKŁADCE:

Bartosz Lubicz-Gembalski

SKŁAD I ŁAMANIE:

Martyna Bargiel | martynabargiel@gmail.com; Elżbieta Olma

ISBN 978-83-66720-29-9

Wydanie VII

Bielsko-Biała 2022

Wydawnictwo **OD.NOWA**®

43-300 Bielsko-Biała

ul. Powstańców Śląskich 6/326

tel. 33 822 97 97

e-mail: biuro@wydawnictwo-odnowa.pl

strona: www.wydawnictwo-odnowa.pl

Spis treści

Wykaz skrótów	10
Wstęp	11
CZĘŚĆ I. ZAGADNIENIA OGÓLNE	13
DZIAŁ I. Zasady odpowiedzialności karnej. Przestępstwo (ART. 1–12 K.K.)	14
I. Zasady odpowiedzialności karnej	14
II. Definicja przestępstwa	16
III. Podział przestępstw	19
IV. Struktura przestępstwa	25
V. Czas i miejsce popełnienia przestępstwa	27
VI. Zdolność wiekowa odpowiedzialności karnej	30
Pytania kontrolne nr 1	31
DZIAŁ II. Formy popełnienia przestępstwa (ART. 13–24 K.K.)	33
I. Formy stadialne	33
1. Przygotowanie	34
2. Usiłowanie	37
3. Dokonanie	38
II. Formy zjawiskowe	39
1. Sprawstwo	39
2. Podżeganie	39
3. Pomocnictwo	40
Pytania kontrolne nr 2	43
DZIAŁ III. Wyłączenie odpowiedzialności karnej (ART. 25–31 K.K.)	45
I. Okoliczności wyłączające bezprawność	46
1. Kontratyp obrony koniecznej	46
2. Kontratyp stanu wyższej konieczności	50
3. Obrona konieczna a stan wyższej konieczności	55
4. Eksperyment	55
5. Ostateczna potrzeba	56
6. Działanie w ramach uprawnień lub obowiązków	56

	7. Zgoda pokrzywdzonego	57
	8. Czynności lecznicze	57
	9. Czynności kosmetyczne	58
	10. Ryzyko sportowe	58
	11. Karcenie małoletnich	58
	12. Zwyczaj	59
II.	Okoliczności wyłączające winę	60
	1. Błąd	60
	2. Stan wyższej konieczności jako okoliczność wyłączająca winę	63
	3. Niepoczytalność	64
	4. Rozkaz	65
	Pytania kontrolne nr 3	66
DZIAŁ IV.	Kary (ART. 32–38 K.K.)	68
I.	Cele i rodzaje kar	68
II.	Grzywna	69
III.	Ograniczenie wolności	70
IV.	Pozbawienie wolności	72
V.	25 lat pozbawienia wolności	74
VI.	Dożywotnie pozbawienie wolności	75
	Pytania kontrolne nr 4	76
DZIAŁ V.	Środki karne, przepadek i środki kompensacyjne (ART. 39–52 K.K.)	78
I.	Katalog środków karnych	78
II.	Charakterystyka środków karnych	79
	1. Pozbawienie praw publicznych	79
	2. Zakazy związane z wykonywaniem pracy zarobkowej	80
	3. Zakaz kontaktowania się	82
	4. Zakaz wstępu na imprezę masową	83
	5. Zakaz wstępu do ośrodków gier i uczestnictwa w grach hazardowych	85
	6. Zakaz prowadzenia pojazdów	86
	7. Świadczenie pieniężne	87
	8. Publiczne podanie treści wyroku	88
	9. Pozbawienie lub ograniczenie praw rodzicielskich lub opiekuńczych	89

III.	Okres orzeczenia środków karnych	89
IV.	Przepadek	90
	1. Przepadek przedmiotów	91
	2. Przepadek przedsiębiorstwa	92
	3. Przepadek korzyści majątkowej lub jej równowartości	93
V.	Środki kompensacyjne	94
	1. Obowiązek naprawienia szkody	95
	2. Nawiązka	96
	Pytania kontrolne nr 5	99
DZIAŁ VI.	Zasady wymiaru kary i środków karnych (ART. 53–63 K.K.)	100
I.	Zasady ogólne i dyrektywy wymierzania kar i środków przewidzianych w Kodeksie karnym	100
	1. Zasady	100
	2. Dyrektywy	101
	3. Okoliczności istotne dla wymiaru kary	101
II.	Wybór rodzaju kary	102
III.	Zasady wymiaru kary dla nieletniego lub młodocianego	105
IV.	Zasady wymiaru kary za występki chuligański oraz za czyn ciągły	106
V.	Odstąpienie od wymierzenia kary	107
VI.	Nadzwyczajne złagodzenie kary	108
	Pytania kontrolne nr 6	111
DZIAŁ VII.	Powrót do przestępstwa (ART. 64–65 K.K.)	114
I.	Rodzaje recydywy	114
II.	Zasady wymiaru kary przy recydywie	115
III.	Stosowanie przepisów o recydywie	117
	Pytania kontrolne nr 7	117
DZIAŁ VIII.	Środki związane z poddaniem sprawcy próbie (ART. 66–84 K.K.)	120
I.	Warunkowe umorzenie postępowania	120
	1. Podstawy stosowania	120
	2. Okres próby, dozór i obowiązki próby	121
	3. Podjęcie postępowania warunkowo umorzonego	122
II.	Warunkowe zawieszenie wykonania kary	123
	1. Podstawy stosowania	123
	2. Okres próby przy warunkowym zawieszeniu kary	123

	3. Obowiązki w okresie próby	125
	4. Dozór w okresie próby	126
	5. Zarządzenie wykonania kary warunkowo zawieszonej	126
	6. Zamiana kary zamiast zarządzenia wykonania kary warunkowo zawieszonej	128
	7. Zatarcie skazania na karę warunkowo zawieszoną	130
III.	Warunkowe przedterminowe zwolnienie	130
	1. Podstawy stosowania	130
	2. Okres próby	131
	3. Odwołanie warunkowego przedterminowego zwolnienia	132
IV.	Skrócenie kary ograniczenia wolności	133
V.	Wcześniejsze uznanie środków karnych za wykonane	134
	Pytania kontrolne nr 8	135
DZIAŁ IX.	Zbieg przestępstw oraz łączenie kar i środków karnych (ART. 85–92A K.K.)	136
I.	Kara łączna	136
II.	Ciąg przestępstw	142
III.	Czyn ciągły a ciąg przestępstw – porównanie	143
	Pytania kontrolne nr 9	144
DZIAŁ X.	Środki zabezpieczające (ART. 93–100 K.K.)	146
I.	Katalog i zasady stosowania środków zabezpieczających	146
II.	Charakterystyka środków zabezpieczających	149
III.	Inne środki zabezpieczające wobec niepoczytalnego	151
	Pytania kontrolne nr 10	151
DZIAŁ XI.	Przedawnienie (ART. 101–105 K.K.)	154
I.	Ustanie karalności	154
II.	Przedawnienie wykonania kary	155
III.	Spoczywanie biegu przedawnienia	156
IV.	Wyłączenie przedawnienia	156
	Pytania kontrolne nr 11	157
DZIAŁ XII.	Zatarcie skazania (ART. 106–108 K.K.)	158
	Pytania kontrolne nr 12	160

DZIAŁ XIII.	Odpowiedzialność za przestępstwa popełnione za granicą (ART. 109–114A K.K.)	162
I.	Polska ustawa karna a przestępstwa popełnione za granicą	162
II.	Moc prawna obcego wyroku	164
III.	Uwzględnianie prawomocnych orzeczeń sądowych wydanych w innych państwach członkowskich UE	165
	Pytania kontrolne nr 13	166
DZIAŁ XIV.	Objaśnienie wyrażeń ustawowych (ART. 115 K.K.)	168
DZIAŁ XV.	Stosunek Kodeksu karnego do ustaw szczególnych (ART. 116 K.K.)	174
	Pytania kontrolne nr 14	174
CZĘŚĆ II.	CZĘŚĆ SZCZEGÓLNA	177
I.	Informacje podstawowe	178
	1. Struktura przepisów części szczególnej	178
	2. Budowa dyspozycji	179
	3. Budowa sankcji	179
	4. Norma sankcjonująca oraz sankcjonowana	179
	5. Typy przestępstw	180
	6. Czyny przepołowione	182
II.	Charakterystyka poszczególnych przestępstw Kodeksu karnego	182
	1. Przestępstwa przeciwko pokojowi, ludzkości oraz przestępstwa wojenne (rozdział XVI k.k.)	182
	2. Przestępstwa przeciwko RP (rozdział XVII k.k.)	185
	3. Przestępstwa przeciwko obronności (rozdział XVIII k.k.)	188
	4. Przestępstwa przeciwko życiu i zdrowiu (rozdział XIX k.k.)	190
	5. Przestępstwa przeciwko bezpieczeństwu powszechnemu (rozdział XX k.k.)	194
	6. Przestępstwa przeciwko bezpieczeństwu w komunikacji (rozdział XXI k.k.)	198
	7. Przestępstwa przeciwko środowisku (rozdział XXII k.k.)	200
	8. Przestępstwa przeciwko wolności (rozdział XXIII k.k.)	202
	9. Przestępstwa przeciwko wolności sumienia i wyznania (rozdział XXIV k.k.)	204

10. Przepęstwa przeciwko wolności seksualnej i obyczajności (rozdział xxv k.k.)	205
11. Przepęstwa przeciwko rodzinie i opiece (rozdział xxvi k.k.)	207
12. Przepęstwa przeciwko czci i nietykalności cielesnej (rozdział xxvii k.k.)	209
13. Przepęstwa przeciwko prawom osób wykonujących pracę zarobkową (rozdział xxviii k.k.)	211
14. Przepęstwa przeciwko działalności instytucji państwowych oraz samorządu terytorialnego (rozdział xxix k.k.)	212
15. Przepęstwa przeciwko wymiarowi sprawiedliwości (rozdział xxx k.k.)	216
16. Przepęstwa przeciwko wyborom i referendum (rozdział xxxi k.k.)	221
17. Przepęstwa przeciwko porządkowi publicznemu (rozdział xxxii k.k.)	222
18. Przepęstwa przeciwko ochronie informacji (rozdział xxxiii k.k.)	226
19. Przepęstwa przeciwko wiarygodności dokumentów (rozdział xxxiv k.k.)	228
20. Przepęstwa przeciwko mieniu (rozdział xxxv k.k.)	232
21. Przepęstwa przeciwko obrotowi gospodarczemu i interesom majątkowym w obrocie cywilnoprawnym (rozdział xxxvi k.k.)	236
22. Przepęstwa przeciwko obrotowi pieniędzmi i papierami wartościowymi (rozdział xxxvii k.k.)	242

CZĘŚĆ III. CZĘŚĆ WOJSKOWA _____ 245

I. Zakres zastosowania ustawy	246
II. Okoliczności wyłączające przestępnęść czynu	247
1. Rozkaz	248
2. Kontratyp ostatecznej potrzeby wojskowej	248
III. Odpowiedzialność małoletniego	249
IV. Kary	250
v. Środki karne	252

1. Wydalenie ze służby wojskowej	253
2. Degradacja stopnia	253
VI. Zasady wyboru kary i środków karnych	255
VII. Instytucje odmiennie uregulowane w części wojskowej	256
VIII. Ogólna charakterystyka przestępstw stypizowanych w części wojskowej Kodeksu karnego	258
Pytania kontrolne nr 15	260
Odpowiedzi do pytań kontrolnych	261

Wykaz skrótów

k.c. – Kodeks cywilny

k.k. – Kodeks karny

k.k.w. – Kodeks karny wykonawczy

k.p.c. – Kodeks postępowania cywilnego

k.p.k. – Kodeks postępowania karnego

k.w. – Kodeks wykroczeń

Wstęp

Z radością przedstawiamy już siódme wydanie książki *Last Minute. Prawo karne*. W najnowszej wersji uwzględniono nowelizacje wprowadzone do stycznia 2022 r. (Dz.U. z 2021 r. poz. 2447).

Wierzymy, że na cztery dni przed nim jeszcze wszystko może się zdarzyć – zwłaszcza jeżeli wybierzesz opcję *Last minute* i wyruszysz z nami w podróż po prawie karnym. Nasza formuła *All Inclusive* łączy w sobie zalety syntetycznego opracowania – zawiera tylko niezbędne informacje:

- przedstawione w niezwykle przejrzystej formie;
- z wykorzystaniem wielu tabel i diagramów;
- z licznymi przykładami ułatwiającymi zrozumienie i zapamiętanie informacji;
- z pytaniami kontrolnymi, dzięki którym upewnisz się, że wiesz już wszystko!

Jesteśmy pewni, że dzięki temu wszystkie niewiadome znikną, a nasza wspólna przedegzaminacyjna podróż stanie się czystą przyjemnością!

REDAKCJA

część

I.

Zagadnienia ogólne

Zasady odpowiedzialności karnej. Przestępstwo (art. 1–12 k.k.)

Zasady odpowiedzialności karnej wyznaczają ogólne reguły odpowiedzialności za popełnione przestępstwo. Tworzą szkielet prawa karnego i dlatego mają zastosowanie zarówno praktyczne, jak i teoretyczne.

I. Zasady odpowiedzialności karnej

W oparciu o przepisy zawarte w Kodeksie karnym wyróżnia się szereg zasad odnoszących się do odpowiedzialności karnej. Zasady te adresowane są bądź to do organów stosujących prawo (sądów; np. zasada odpowiedzialności indywidualnej), bądź są zarazem postulatami do ustawodawcy (np. zasada *nullum crimen sine lege certa*).

ZASADA	KRÓTKA CHARAKTERYSTYKA
zasada odpowiedzialności karnej za czyn [ART. 1 § 1 K.K.]	karane mogą być jedynie czyny człowieka; odpowiedzialnością karną nie są objęte odruchy bezwarunkowe, myśli, zamiary czy poglądy
zasada winy (<i>nullum crimen sine culpa</i>) [ART. 1 § 3 K.K.]	osoba może ponieść odpowiedzialność karną jedynie wtedy, gdy można jej postawić zarzut, iż w konkretnej sytuacji nie zachowała się zgodnie z prawem (nakazem lub zakazem określonego zachowania)

zasada odpowiedzialności indywidualnej [ART. 20 K.K.]	sprawca odpowiada wyłącznie za swoje czyny; nikt nie może ponosić odpowiedzialności za czyny innych osób
zasada odpowiedzialności osobistej	karę powinien ponieść wyłącznie sprawca; nie można wykonać kary wymierzonej innej osobie
zasada humanitaryzmu [ART. 3 K.K.]	wymagania stawiane człowiekowi nie powinny przerastać jego możliwości; kary i środki karne nie powinny być brutalne, okrutne, poniżające czy ośmieszające, lecz powinny być dolegliwe proporcjonalnie do popełnionego przestępstwa oraz wykonywane z poszanowaniem godności człowieka
zasada określoności przestępstwa (<i>nullum crimen sine lege</i>) [ART. 1 § 1 K.K.]	odpowiedzialności podlega tylko ten, kto dopuścił się czynu zabronionego przez ustawę obowiązującą w czasie jego popełnienia
zasada określoności przestępstwa w prawie pisanym (<i>nullum crimen sine lege scripta</i>)	odpowiedzialność może wynikać jedynie z prawa prawidłowo ustanowionego (z ustawy)
zakaz wstecznego działania ustawy (<i>nullum crimen sine lege praevia</i>) [ART. 4 § 1 K.K.]	zakaz wstecznego działania ustawy, o ile pogorszyłoby to sytuację sprawcy
zakaz analogii (<i>nullum crimen sine lege stricta</i>)	zakaz stosowania analogii i wykładni rozszerzającej na niekorzyść sprawcy
nie ma przestępstwa bez pewnego, zrozumiałego prawa (<i>nullum crimen sine lege certa</i>)	podstawy odpowiedzialności karnej muszą być jasno określone i zrozumiałe dla przeciętnego człowieka
zasada karania przestępstw (<i>nullum crimen sine poena</i>)	każde przestępstwo powinno zostać ukarane
zasada określoności kary (<i>nulla poena sine lege</i>)	kara za przestępstwo musi być określona w ustawie

Definicja

II. przestępstwa

Kodeks karny nie definiuje wprost pojęcia przestępstwa. Definicję konstytuuje się w oparciu o treść art. 1 k.k., który stanowi:

§ 1. Odpowiedzialności karnej podlega ten tylko, kto popełnia czyn zabroniony pod groźbą kary przez ustawę obowiązującą w czasie jego popełnienia.

§ 2. Nie stanowi przestępstwa czyn zabroniony, którego społeczna szkodliwość jest znikoma.

§ 3. Nie popełnia przestępstwa sprawca czynu zabronionego, jeżeli nie można mu przypisać winy w czasie czynu. [ART. 1 K.K.]

Przestępstwem jest zatem czyn:

- zabroniony pod groźbą kary przez ustawę obowiązującą w czasie jego popełnienia;
- bezprawny;
- zawiniony;
- karygodny, tj. społecznie szkodliwy w stopniu większym niż znikomy.

Czynem jest zarówno działanie, jak i zaniechanie człowieka. Czynem nie są natomiast odruchy bezwarunkowe, myśli, zamiary czy poglądy.

Czyn jest karalny, jeżeli jest zabroniony pod groźbą kary przez ustawę obowiązującą w czasie jego popełnienia oraz nie zachodzi okoliczność wyłączająca karalność czynu (np. przedawnienie).

Bezprawny czyn to taki, który jest sprzeczny z prawem oraz nie został popełniony w ramach kontraktu (okoliczności wyłączającej bezprawność).

Zawinienie to możliwość postawienia dojrzałemu i poczytalnemu sprawcy zarzutu, iż w konkretnej sytuacji nie zachował się zgodnie z prawem (nakażem lub zakazem określonego zachowania).

Stopień **społecznej szkodliwości** czynu sąd ocenia każdorazowo, uwzględniając wytyczne zawarte w art. 115 § 2 k.k., tj.:

- rodzaj i charakter naruszonego dobra;
- rozmiary wyrządzonej lub grożącej szkody;
- sposób i okoliczności popełnienia czynu;
- wagę naruszonych przez sprawcę obowiązków;
- zamiar, motywacja sprawcy, rodzaj naruszonych reguł ostrożności i stopień ich naruszenia.

Aby czyn można było uznać za przestępstwo, jego społeczna szkodliwość musi być większa niż znikoma, tzn. czyn musi zostać uznany za **karygodny**. [ART. 115 § 2 K.K.]

UWAGA! *Ten sam czyn może stanowić tylko jedno przestępstwo.* [ART. 11 § 1 K.K.]

Jeżeli czyn wyczerpuje znamiona określone w dwóch albo więcej przepisach ustawy karnej (**właściwy zbieg przepisów**), sąd skazuje za jedno przestępstwo na podstawie wszystkich zbiegających się przepisów. Sąd wymierza wówczas:

- karę na podstawie przepisu przewidującego karę najsurowszą,
- środki karne na podstawie wszystkich zbiegających się przepisów. [ART. 11 § 2 i 3 K.K.]

W celu uzyskania kredytu Mirosław W. posłużył się w banku sfałszowanym wcześniej dokumentem obrazujący wysokość jego zarobków. Czyn Mirosława W. wyczerpuje znamiona przestępstw opisanych w art. 286 § 1 k.k. (oszustwo) oraz art. 270 § 1 k.k. (fałszerstwo). Sąd skaże Mirosława W. za przestępstwo z art. 286 § 1 k.k. w związku z art. 270 § 1 k.k. w związku z art. 11 § 2 k.k. oraz wymierzy mu karę na podstawie art. 286 § 1 k.k., albowiem przepis ten przewiduje surowszą karę.

Za **czyn ciągły** uznaje się dwa lub więcej zachowań, jeżeli łącznie spełniają następujące warunki:

- zostały podjęte w krótkich odstępach czasu;
- zostały podjęte w wykonaniu z góry powziętego zamiaru.

Katarzyna J. postanowiła ukraść 3000 zł (zamiarem objęła kradzież kwoty 3000 zł). Pracując w sklepie, codziennie zabierała z kasy po 1000 zł.

Jeżeli przedmiotem zamachu jest dobro osobiste, dodatkowym wymogiem dla przyjęcia konstrukcji czynu ciągłego jest tożsamość pokrzywdzonego.

[ART. 12 § 1 K.K.]

Katalog otwarty dóbr osobistych zawarto w art. 23 k.c. **Dobrami osobistymi** są w szczególności: zdrowie, wolność, cześć, swoboda sumienia, nazwisko lub pseudonim, wizerunek, tajemnica korespondencji, nietykalność mieszkania, twórczość naukowa, artystyczna, wynalazcza i racjonalizatorska.

Jadwiga P. codziennie przez okres tygodnia znieważała Lucynę W.

Zgodnie z konstrukcją tzw. czynów przepołowionych zachowanie sprawcy czynu może zostać zakwalifikowane albo jako przestępstwo albo jako wykroczenie. Granicę pomiędzy wykroczeniem a przestępstwem wyznacza wartość mienia stanowiącego przedmiot czynu. Wartością graniczną jest wartość 500 zł. **[SZERZEJ ZOB. S. 181 W ROZDZIALE CZYNY PRZEPOŁOWIONE]**

Inaczej została ukształtowana odpowiedzialność osoby, która popełniła w krótkich odstępach czasu, przy wykorzystaniu tej samej albo takiej samej sposobności lub w podobny sposób popełnia dwa lub więcej umyślnych wykroczeń przeciwko mieniu. Jeżeli łączna wartość mienia uzasadnia odpowiedzialność za przestępstwo, to sprawca, który w krótkich odstępach czasu, przy wykorzystaniu tej samej albo takiej samej sposobności lub w podobny sposób popełnił dwa lub więcej umyślnych wykroczeń przeciwko mieniu odpowiada jak za jeden czyn zabroniony wyczerpujący znamiona przestępstwa. **[ART. 12 § 2 K.K.]**